

Tehetséggondozás a tudományban

(Szerk.: Berényi Dénes) Az MTA „Magyar Tudományosság Külföldön”
Elnöki Bizottsága (Magyar tudományosság külföldön 12.)
Budapest, 2005. 67 lap

Noha a tudományos utánpótlás alfája és omegája a felsőfokú egyetemi oktatás, a tudósképzés hosszú és göröngyös folyamatában ez nem elegendő. Szükség van „elitképzésre”, a kiemelkedően tehetséges fiatalokkal való kiemelt foglalkozásra, számukra a legmegfelelőbb munkakörülmények biztosítására. Voltaképpen erről, ennek lehetőségeiről, nehézségeiről szolt az a tanácskozás, amelyre a Magyar Tudományos Akadémia „Magyar Tudományosság Külföldön” Elnöki Bizottsága rendes évi kárpátaljai (beregszászi és ungvári) kihelyezett üléséhez csatlakozva Ungvárott került sor 2005 májusában. A kihelyezett ülésre a beregszászi II. Rákóczi Ferenc Tanárképző Főiskolán került sor, a szimpóziumra pedig az Ungvári Katolikus Felsőoktatási Kollégiumban. Az elhangzott előadások, referátumok írásban is elkészült változatai a közelmúltban megjelentek nyomtatásban.

A füzet tartalmát a szerkesztő, Berényi Dénes három egységbe sorolta: először a magyarországi tehetséggondozó kollégiumok képviselői (Takács László: Eötvös József Collegium; Patkós András: ELTE Bolyai Kollégiuma; Drescher J. Attila: Márton Áron Szakkollégium és Veliky János: Hatvani István Szakkollégium), majd „a környező országok” magyar tehetséggondozó kollégiumainak képviselői mutatkoztak be (Rácz Olivér, Hulkó Gábor és Szabó Zoltán: Selye János Kollégium; Barkáts Jenő:

Kárpátaljai Magyar Szakkollégium; Soós Anna: Kolozsvári Szakkollégiumi Központ; Telek Tamás: Vajdasági Magyar Felsőoktatási Kollégium), illetve mutatták be az általuk képviselt intézményeket. A harmadik blokkba a Magyarországgal szomszédos országok magyar felsőoktatási intézményei oktatási nyelvének kérdését feszegető két előadás (Kontra Miklós és Veres Valér) került. A füzetet a bemutatott kollégiumok elérhetőségi jegyzéke (postacím, telefon, e-mail-cím, internetes honlap) egészíti ki.

A kiadvány egyik, talán legfontosabb tanulsága, hogy a tehetséggondozásra nincs egyszer s mindenkorra (és mindenütt) egyformán érvényes recept. A beszámolókból plasztikusan rajzolódott ki, hogy eredmények csak az adott országok, kis- és nagytérségek adottságait, igényeit, lehetőségeit messzemenően figyelembe vevő intézmények kialakításával, s nem a már meglévők szolgái lemásolásával érhetőek el. Voltaképpen az utolsó blokkban fölvetett kérdésre is érvényes ez: általában véve is nyilvánvaló, hogy az adott ország többségi nyelvének jó ismerete nélkül a magyar felsőoktatási intézményekben végzett hallgatók helyzeti hátránnyal indulnának a munkaerőpiacon. Ezért, bármennyire is szükséges és fontos az anyanyelvi oktatás, vele párhuzamosan a többségi nemzet nyelvén történő (rész)képzés is megoldandó (itt is árnyalni kell viszont legalább szakmák és területek

szerint: egyértelmű, hogy más nyelvi tudásra van szüksége egy jogásznak, mint egy magyar szakos pedagógusnak). Annyi bizonyosnak látszik, hogy már a kérdés fölvetése is hosszú évtizedek alatt felgyülemlett érzékenységeket sért súlyosan („évtizedeken keresztül a felsőfokú anyanyelvi oktatás lehetőségéért küzdöttünk, s most tanítsunk/tanuljunk románul, szlovákul, szerbül?”). A nyilvánvalóan szükséges pragmatizmust kell a jövőben türelmes munkával, ezekkel a nagyon is jól érthető (és megérthető) érzelmekkel kibékíteni. S bár az ungvári előadások után, időhiány miatt ér-

demi vitára a kérdésről nem kerülhetett sor, lesz még erre lehetőség. A szintén e problémakört tárgyaló debreceni konferencia (2004. október 28–31.) előadásainak és vitáinak anyaga azóta nyomtatásban is megjelent (Kontra Miklós szerk.: *Sült galamb? Magyar egyetemi tannyelvpolitika*. Somorja–Dunaszerdahely: Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó 2005). Lesz (van!) tehát mód az érvek és ellenérvek nyugodt és alapos végiggondolására, megvitatására... Amire szükség is lesz, bizony!

Liszka József

Jacques Barzun: Hajnaltól alkonyig – a nyugati kultúra 500 éve

Európa Könyvkiadó, Budapest, 2006. 1187 lap

A történelem iránti érdeklődése önmagában igazolja-e, hogy egy fizikus nem csak előlvas, de ismertet is egy több mint ezeroldalas történettudományi művet? Bizonyára nem! Másról, többről van szó.

Ami a szóban forgó könyv tárgya: az utolsó 500 év, pontosabban az utolsó fél-ezred kultúrája, és ez éppen egybeesik a természettudomány és a ráépülő technika „diadalútjával”, a mai értelemben vett természettudomány 16. századi kezdeteitől napjainkig tartó haladásával, eredményeivel és az általa támasztott kihívásokkal, veszélyekkel. Ez az, ami indokolja a recenzens különös érdeklődését a könyv iránt.

Érthető tehát, ha az az első kérdés, hogy mennyiben váltotta be a könyv azt az elvárást – legalább is a recenzens elvárását –, hogy tükrözze azt a hatalmas és egyre gyorsuló haladást és az ennek megfelelő társadalmi változást, amelyet a tudomány okozott az emberiség történetében. „Aligha képzelhető el, hogy a tudomány és technika rendkívüli fontosságát a társadalmak életé-

ben és az emberek szemében csökkenthetné a divat bármiféle fordulata” – állapítja meg a szerző (1053. o.). Máshol meg azt írja, hogy „...az újdonságok mögött ott állt a haladás legfőbb mozgatóereje, a természettudomány”. (844. o.) Kétségtelen, hogy a szerző tárgyalását át- meg átszövik az utalások a tudományra és a technikára, de el kell fogadnunk, hogy itt a *teljes* kultúra történetéről van szó, és nem tudománytörténetéről. Valóban hihetetlen bőséggel szól minden korban a festészetről, a képzőművészetéről, az építészetéről, a zenéről és az irodalomról, de a francia születésű amerikai történész szemhatára – mint a kötet alcíme jelzi is – valójában csak a „nyugati világra” terjed ki: Nyugat-Európára, Észak-Amerikára és – mint kivétel – Oroszországra, de Kelet-Európáról *legfeljebb* mellékmondatok egy-egy utalásában esik szó*. Hazánk különösen „mostohagyerek” ebből a szem-

* Megjegyezzük, hogy Közép-Európán Németországot és Ausztriát érti. (B. D.)